

Apoštolský list Svatého otce Františka

„Patris Corde“

u příležitosti 150. výročí prohlášení sv. Josefa patronem univerzální církve

8. prosince 2020

Otcovským srdcem: tak miloval Josef Ježíše, který je ve všech čtyřech evangeliích nazýván „synem Josefovým“¹.

Dva evangelisté, Matouš a Lukáš, kteří ho zmiňují, o něm nemluví mnoho, ale přece jen dostatečně, aby bylo možné pochopit, jakým byl otcem a jaké poslání mu Prozřetelnost svěřila.

Víme, že byl obyčejným tesařem (Mk 13,55) zasnoubeným s Pannou Marií (srov. Mt 1,18; Lk 1,27); byl to „muž spravedlivý“ (srov. Mt 1,19), který byl stále připraven plnit Boží vůli, vyjádřenou v Božím zákoně (srov. Lk 2,22.27.39) a ve čtyřech snech (Mt 1,20; 2,13.19.22). Po dlouhé a úmorné cestě z Nazareta do Betléma spatřil narození Mesiáše ve stáji, protože jinde „pro ně nebylo místo“ (Lk 2,7). Byl svědkem toho, jak se Mesiáši klaněli pastýři (srov. Lk 2,8–20) a mudrci (srov. Mt 2,1–12), z nichž jedni zastupovali izraelský lid a druzí pohanské národy.

Měl odvahu vzít na sebe zákonné otcovství Ježíše, jemuž dal jméno zjevené andělem: „dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,21). Jak známo, dát někomu nebo něčemu jméno znamenalo ve starověku získat sounáležitost, podobně jako Adam v knize Genesis (srov. Gn 2,19–20).

Čtyřicet dní po Ježíšově narození obětoval Josef spolu s Marií v chrámě dítě Pánu, kde s údivem vyslechl Simeonovo proroctví o Ježíšovi a Marii (srov. Lk 2,22–35). Aby ochránil Ježíše před Herodem, přebýval jako cizinec v Egyptě (srov. Mt 2,13–18). Po návratu do vlasti se ukryl v malé a neznámé obci Nazaret v Galileji – odkud, jak se říkalo, „nepovstane žádný prorok“ a „nemůže vzejít nic dobrého“ (srov. Jan 7,52; 1,46), daleko od svého rodného města Betléma i od Jeruzaléma, kde stál chrám. Když se během poutě do Jeruzaléma dvanáctiletý Ježíš ztratil, Josef spolu s Marií ho s úzkostí hledali a našli právě v chrámu, kde rozmlouval s učiteli Zákona (srov. Lk 2,41–50).

Po Marii, Boží Matce, nemá v papežském magisteriu žádný světec tolik prostoru jako Josef, její snoubenec. Moji předchůdci pronikli hlouběji do poselství, které v těch několika větách evangelium přináší, aby více zdůraznili jeho ústřední roli v dějinách spásy. Blahoslavený Pius IX. ho prohlásil za „Ochránce katolické církve“², ctihodný Pius XII. ho představil jako „Patrona dělníků“³ a svatý Jan Pavel II. jako „Ochránce Vykupitele“⁴. Lidé se mu svěřují jako „patronu šťastné smrti“⁵.

¹ Lk 4,22; Jan 6,42; srov. Mt 13,55; Mk 6,3.

² Srov. Kongregace ritů, *Quemadmodum Deus* (8. prosince 1870): ASS 6 (1870–71), 194.

³ Srov. Proslov Svatého otce Pia XII. k představitelům Křesťanských asociací italských pracovníků u příležitosti svátku sv. Josefa Dělníka (1. května 1955): AAS 47 (1955), 406.

⁴ Jan Pavel II., apoštolská adhortace *Redemptoris custos* (15. srpna 1968), č. 5–34. Česká biskupská konference, 2006.

⁵ *Katechismus katolické církve*, č. 1014. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2001.

U příležitosti 150. výročí jeho vyhlášení za *Ochránce katolické církve* bl. Piem IX. (8. prosince 1870) bych se proto rád podělil o několik úvah nad touto výjimečnou postavou, tak blízkou životu každého z nás, aby – jak říká Ježíš – „ústa mluvila to, čeho je srdce plné“ (srov. Mt 12,34). Tato touha vzrostla v uplynulých měsících pandemie, kdy můžeme uprostřed krize zakoušet, že „naše životy utvářejí a nesou obyčejní – většinou opomíjení – lidé, kteří se neobjevují na titulních stranách novin a časopisů ani na velkých jevištích nejnovějších *show*, nepochybně však dnes píšící rozhodující události našich dějin: lékaři, ošetřovatelé a ošetřovatelky, zaměstnanci obchodních domů, uklízečky, pečovatelky, dopravci, pořádkové služby, dobrovolníci, kněží, řeholnice a mnoho a mnoho dalších, kteří pochopili, že se nikdo nezachrání sám. [...] Kolik lidí denně prokazuje trpělivost a dodává naději, snaží se nešířit paniku, nýbrž sdílenou odpovědnost. Mnozí otcové, matky, prarodiče a učitelé nepatrnými všedními gesty ukazují našim dětem, jak se postavit krizi a překonávat ji přizpůsobením návyků, pozvednutím zraku a zintenzivněním modlitby. Kolik lidí se modlí, obětuje a přimlouvá za dobro všech!“⁶ Ve svatém Josefovi, nenápadném muži, který diskrétně a skrytě žije každodenní život, mohou všichni nalézt přímluvce, pomocníka a průvodce těžkými časy. Svatý Josef nám připomíná, že všichni ti, kdo nejsou vidět nebo jsou ve „druhé linii“, mají nezastupitelnou roli v dějinách spásy. Jim všem patří uznání a vděčnost.

1. Milovaný otec

Velikost svatého Josefa spočívá v tom, že byl Mariiným snoubencem a Ježíšovým otcem. Stal se tak „služebníkem všeobecného záměru spásy“, jak říká sv. Jan Zlatoústý.⁷

Svatý Pavel VI. konstatuje, že Josefovo otcovství se konkrétně vyjadřovalo v tom, že: „ze svého života učinil službu a oběť ve prospěch tajemství vtělení a s ním spojeného vykupitelského poslání, že uplatnil svou legitimní autoritu vůči Svaté rodině, aby jí daroval sebe sama, svůj život a svoji práci; že přetavil svoje lidské povolání v rodinnou lásku skrze nadlidské obětování sebe, svého srdce a všech schopností, v lásku danou do služby Mesiáše, který vyrůstal v jeho domě“.⁸

Svatý Josef je pro tuto svou úlohu v dějinách spásy otcem, jehož křesťanský lid vždycky miloval. Svědčí o tom skutečnosti, že na celém světě je mu zasvěceno mnoho kostelů; četné řeholní instituty, bratrstva a církevní uskupení se jím inspirují a nesou jeho jméno, od věků se k jeho cti slouží různé pobožnosti. Mnozí světci a světice byli jeho vroucími ctiteli, patří mezi ně sv. Terezie z Avily, která si jej zvolila za svého přímluvce a prostředníka. Svěřovala se často jeho přímluvě a dostávala všechny milosti, o něž prosila. Na základě své zkušenosti pak k této úctě vybízela ostatní.⁹

V každé modlitební knížce najdeme modlitbu ke sv. Josefovi. Je vzýván zvláště každou středu a v měsíci březnu, který je mu již tradičně zasvěcen.¹⁰

⁶ *Meditace v době pandemie* (27. března 2020) v *L'Osservatore Romano*, 29. března 2020, str. 10.

⁷ In *Matth. Hom*, V, 3: čl. 57, 58.

⁸ *Homilie* (19. května 1966), v *Insegnamenti di Paolo VI, Iv* (1966), 110.

⁹ Srov. *Život sv. Terezie od Ježíše*, 6,6–8. Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991.

¹⁰ Přes čtyřicet let se každé ráno po ranních chválách modlím ke sv. Josefovi z modlitební knížky vydané v 19. století ženskou řeholní kongregací Ježíše a Marie. Modlitba vyjadřuje zbožnost, důvěru i určitou výzvu sv. Josefovi: „Vznešený patriarcho, svatý Josefe, který můžeš učinit to, co je nemožné, pospěš mi na pomoc v této chvíli neklidu a těžkostí. Přijmi pod svou ochranu obtížné a svízelné situace, které ti svěřuji, aby dosáhly šťastného řešení. Můj

Důvěra lidu ve sv. Josefa je vyjádřena slovy: „*Ite ad Ioseph*, který odkazuje na dobu hladu v Egyptě, kdy lidé žádali od faraóna chléb, a on odpověděl: „Jděte k Josefovi. Co on řekne, udělejte“ (Gn 41,55). Jednalo se o Josefa, Jakubova syna, kterého bratři ze žárlivosti prodali (srov. Gn 37,11–28) a který se podle biblického příběhu stal správcem Egypta (srov. Gn 41,41–44).

Jako potomek Davidův (srov. Mt 1,16–20), z jehož rodu se měl podle příslibu daného Davidovi skrze proroka Nátana (srov. 2 Sam 7) narodit Ježíš, a jako snoubenec Marie z Nazaretu, je svatý Josef spojnicí mezi Starým a Novým zákonem.

2. Něžný otec

Josef viděl, jak Ježíš den za dnem prospíval „moudrostí, věkem a oblibou u Boha i u lidí“ (Lk 2,52). Stejně jako jednal Pán s Izraelem, také on jej „učil chodit, bral na svá ramena, byl otcem, který zdvíhá dítě ke svým tvářím a skláněl se k němu, aby mu dal najíst“ (Oz 11,3–4).

Ježíš vnímal v Josefovi Boží něhu: „jako se smilovává otec nad syny, tak se smilovává Hospodin nad těmi, kdo se ho bojí“ (Žl 103,13).

Josef zajisté slyšel, jak v synagoze během modlitby znějí slova žalmů o tom, že Bůh Izraele je Bohem slitovným¹¹, dobrým vůči všem a „soucit má se všemi svými tvory“ (Žl 145,9).

Dějiny spásy se naplňují skrze „naději v beznaději“ (srov. Řím 4,18) a skrze naše slabosti. Příliš často si myslíme, že Bůh staví pouze na tom, co je v nás dobré a vítězné, přičemž většina jeho plánů se naplňuje skrze naše slabosti a jim navzdory. Sv. Pavel říká: „Abych se pro vznešenost těch zjevení nepyšnil, byl mi dán do těla osten, posel to satanův, aby mě bil do tváře. To proto, aby se mě nezmocňovala pýcha. Kvůli tomu jsem třikrát prosil Pána, aby mě toho zbavil. Ale on mi řekl: „Stačí ti moje milost, protože síla se tím zřejměji projeví ve slabosti“ (2 Kor 12,7–9).

Pokud je perspektiva ekonomie spásy taková, musíme se naučit přijímat svou slabost s velkou něhou.¹²

Zlý nám ukazuje naši křehkost v negativním světle, zatímco Duch na ni poukazuje s něhou. Toho, co je v nás křehké, je nejlépe se dotýkat něžně. Ukazování prstem a soud, který vynášíme nad druhými, jsou velmi často znamením naší neschopnosti přijímat vlastní slabost a křehkost. Pouze něha nás ochrání před vlivem žalobníka (srov. Zj 12,10). Proto je důležité setkání s Božím milosrdenstvím, zejména ve svátosti smíření, zkušeností pravdy a laskavosti. Paradoxně nám může sdělit pravdu i Zlý, ale pokud to dělá, pak proto, aby nás odsoudil. Víme však, že Pravda, která je od Boha, nás neodsuzuje, nýbrž přijímá, objímá, podpírá a odpouští nám. Pravda se nám vždycky ukazuje jako milosrdný Otec z podobenství (Lk 15,11–32): vychází nám vstříc, vrací důstojnost, postaví nás na nohy a vystrojí nám hostinu, protože: „tento můj syn byl mrtev, a zase žije, byl ztracen, a je zase nalezen“ (v. 24).

milovaný otče, v tebe skládám celou svoji důvěru. Ať mi neříkají, že jsem tě vzýval nadarmo, a poněvadž s Ježíšem a Marií můžeš všechno, ukaž mi, že tvoje dobrota je tak velká jako tvoje moc. Amen.“

¹¹ Srov. Dt 4,31; Žl 69,17; 78,38; 86,5; 111,4; 116,5; Jer 31,20.

¹² Srov. *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), Paulínky: Praha, 2014, č. 88; 288.

Také Josefovými útrapami prostupuje Boží vůle, Boží dějiny a jeho plán. Josef nás tak učí, že věřit v Boha znamená věřit i v to, že Bůh může působit skrze naše obavy, naše chyby a slabosti. Učí nás také, že uprostřed životních bouří nemusíme mít strach přenechat kormidlo své lodi Bohu. Někdy bychom chtěli mít všechno pod kontrolou, ale Bůh vidí vždy dál.

3. Poslušný otec

Podobně jako Bůh jednal s Marií, když jí zjevil svůj plán spásy, zjevil svoje plány také Josefovi; udělal to prostřednictvím snů, které jsou v Bibli, jakož i u všech starobylých národů, považovány za prostředky, kterými zjevuje Bůh svou vůli.¹³

Josefa velice trápí Mariino nepochopitelné těhotenství: nechce ji „vydat pohaně“¹⁴ a rozhodne se „tajně se s ní rozejít“ (Mt 1,19). V prvním snu mu anděl pomáhá vyřešit jeho obrovské dilema: „Neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,20–21). Jeho odpověď byla okamžitá: „Když se probudil ze spánku, udělal, jak mu anděl Páně přikázal“ (Mt 1,24). Svoje drama překonal poslušností a Marii zachránil.

V druhém snu anděl Josefovi přikázal: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uteč do Egypta a zůstaň tam, dokud ti neřeknu. Herodes totiž bude po dítěti pátrat, aby ho zahubil“ (Mt 2,13). Josef neváhal a poslechl, nekladl si otázky stran těžkostí, ve kterých se ocitl: „Vstal, vzal v noci dítě i jeho matku, odebral se do Egypta a byl tam až do Herodovy smrti“ (Mt 2,14–15).

V Egyptě Josef s důvěrou a trpělivostí čekal na slíbenou pobídku k návratu do vlasti, kterou slíbil anděl. Ve třetím snu ho božský posel informoval o smrti těch, kteří usilovali dítěti o život, a vybídl jej, aby vstal, vzal dítě i jeho matku a vrátil se do izraelské země (srov. Mt 2,19–20). Josef bez váhání znovu poslechl: „Vstal, vzal dítě i jeho matku a odebral se do izraelské země“ (Mt 2,21).

Avšak během zpáteční cesty, „když uslyšel, že je v Judsku místo svého otce Heroda králem Archelaus, bál se tam jít a podle pokynu ve snu se odebral na území galilejské. Šel tedy a usadil se v městě, které se jmenuje Nazaret“ (Mt 2,22–23).

Evangelista Lukáš hovoří o tom, že Josef absolvoval dlouhou a namáhavou cestu z Nazareta do Betléma v souladu s nařízením císaře Augusta o sčítání lidu, aby se nechal zapsat ve svém rodném městě. Právě za těchto okolností se narodil Ježíš (srov. 2,1–7) a byl zapsán do říšské matriky jako všechny ostatní děti.

Svatému Lukášovi záleží zvláště na tom, aby zdůraznil, že Ježíšovi rodiče dbali na všechny předpisy Zákona: obřad Ježíšovy obřizky, Mariino očištění po porodu a zasvěcení prvorozeného Pánu (srov. Lk 2,21–24).¹⁵

V každé okolnosti svého života dokázal Josef vyslovit svoje „*fiat*“, jako Maria při Zvěstování a Ježíš v Getsemanech.

¹³ Srov. Gn 20,3; 28,12; 31,11.24; 40,8; 41,1-32; Nm 12,6; 1 Sam 3,3-10; Dan 2,4; Job 33,15.

¹⁴ V těchto případech docházelo ke kamenování (srov. Dt 22,20-21).

¹⁵ Srov. Lv 12,1–8; Ex 13,2.

Josef jako hlava rodiny učil Ježíše být poslušný rodičům (srov. Lk 2,51) podle Božího přikázání (srov. Ex 20,12).

V útočišti Nazareta, v Josefově škole, se Ježíš učil plnit Otcovu vůli. Tato vůle se mu stala každodenním pokrmem (srov. Jan 4,34). I v té nejtěžší chvíli svého života v Getsemanech upřednostnil Otcovu vůli před svou¹⁶ a „stal se poslušným až k smrti [...] k smrti na kříži“ (Flp 2,8). Autor listu Židům proto uzavírá, že se Ježíš „naučil svým utrpením poslušností“ (Žid 5,8).

Ze všech těchto událostí plyne, že „Bůh vyzval svatého Josefa, aby přímo sloužil osobě i poslání Ježíše *vykonáváním svého otcovství*: vlastně tím způsobem Josef spolupracuje v plnosti času na velkém tajemství vykoupení a je vpravdě „služebníkem spásy.“¹⁷

4. Přívětivý otec – Otec, který přijímá

Josef přijímá Marii, aniž by si kladl jakékoli podmínky. Důvěřoval andělovým slovům. „Ušlechtilost jeho srdce mu umožňuje, aby všechno, co se naučil ze Zákona, podřídil lásce. Dnes, v tomto světě, kde zjevně dochází k psychologickému, verbálnímu i fyzickému násilí na ženě, se Josef ukazuje jako uctivý, delikátní muž, který, ač nemá všechny informace, se rozhoduje pro Mariino dobré jméno, pro její důstojnost a život. V pochybnostech o tom, jak nejlépe si počínat, mu Bůh osvětlením jeho úsudku pomáhá, jak se rozhodnout.“¹⁸

V našem životě častokrát dochází k událostem, jejichž smysl nechápeme. Naší první reakcí je mnohdy zklamání a vzpoura. Josef nechává stranou svoje úsudky, aby dal prostor tomu, co se děje a co pro něj může vypadat záhadně. Událost přijímá, přebírá za ni zodpovědnost a smiřuje se se svým životním údělem. Pokud svůj životní úděl nepřijmeme, nedokážeme jít dál, protože budeme vždycky v zajetí svých očekávání a následných zklamání.

Duchovní život, který nám Josef ukazuje, není cestou, která *vysvětluje*, nýbrž cestou, která *přijímá*. Pouze skrze přijetí a smíření je možné vytušit větší příběh a hlubší smysl událostí. Je to jako ozvěna Jobových zanícených slov, jimiž odpověděl manželce, která jej nabádala, aby se vzbouřil proti veškerému zlu, které jej potkalo: „Dobro bereme od Boha, a zlo brát nemáme?“ (Job 2,10).

Josef není člověkem pasivní rezignace. Jeho nasazení je odvážné a rozhodné. Přijetí je způsob, kterým se v našem životě projevuje dar statečnosti, pocházející od Ducha Svatého. Jedině Pán nás může obdarovat silou přijímat život takový, jaký je, včetně jeho rozporuplných, nečekaných a bezútěšných aspektů.

Ježíšův příchod mezi nás je Otcovým darem, aby se každý mohl vyrovnat s realitou svého života i tehdy, když ji ne zcela chápe.

Jako Bůh řekl našemu světcovi: „Josefe, synu Davidův, neboj se“ (Mt 1,20), jako by opakoval i nám: „Nebojte se!“ Je třeba odložit vztek i zklamání a dát prostor tomu, co jsme si nevybrali, a přece se to děje, nikoli se světskou rezignací, nýbrž s velkou odvahou. Když takto život přijmeme, pronikneme k jeho hlubšímu smyslu. Život každého z nás může znovu zázračně

¹⁶ Srov. Mt 26,39; Mk 14,36; Lk 22,42.

¹⁷ Jan Pavel II., apoštolská adhortace *Redemptoris custos*, č. 8. Česká biskupská konference, 2006.

¹⁸ Promluva při beatifikační liturgii, Kolumbie (8. září 2017), in AAS 109 (2017), 1061.

nastartovat, najdeme-li odvahu žít ho podle evangelia. Nezáleží na tom, jestli se zdá, že se vše zvrtno a něco je už nevratné. Bůh může dát rozkvést květům na poušti. Třebaže nám naše svědomí něco vyčítá, Bůh „ví všechno dokonaleji a lépe než naše svědomí“ (1 Jan 3,20).

Opět se vrací křesťanský realismus, který nezavrhne nic z toho, co existuje. Skutečnost ve své tajemné neochvějnosti a složitosti obsahuje smysl života s jeho stinnou i světlou stránkou. Apoštol Pavel proto praví: „Víme, že těm, kteří milují Boha, všechno napomáhá k dobrému“ (Řím 8,28). A svatý Augustin dodává: „i to, co se nazývá zlem (*etiam illud quod malum dicitur*)“.¹⁹ V této plné perspektivě dává víra smysl každé události, radostné i smutné.

Nemůžeme si myslet, že věřit znamená nacházet snadná utěšující řešení. Víra, které nás naučil Kristus, je ta, kterou vidíme u svatého Josefa. On nehledá zkratky, ale k událostem, které ho potkávají, přistupuje čelem a bere na sebe zodpovědnost.

Josefova přívětivost nás zve, abychom přijímali druhé takové, jací jsou, bez výjimky, zvláště slabé, protože Bůh volí to, co je slabé (srov. 1 Kor 1,27). Je otcem „sirotků, ochránce vdov“ a přikazuje milovat cizince.²⁰ Napadá mě, že Josefovy vlastnosti mohly být pro Ježíše podnětem k podobenství o milosrdném otci a marnotratném synu (srov. Lk 15,11–32).

5. Otec odvážně vynalézavý

První etapou každého pravého vnitřního uzdravení je přijetí vlastního údělu, neboli otevření se také tomu, co jsme si ve svém životě nevybrali. Je zapotřebí ale dodat další důležitou vlastnost: odvážnou vynalézavost. Nastupuje zejména ve chvílích, kdy se setkáme s těžkostmi. Těžkost nás může buďto zastavit, a vyklidíme pole, nebo jí můžeme čelit. Právě těžkosti někdy umožní, že se v nás probudí zdroje, které jsme netušili.

Při četbě evangelií o Ježíšově dětství nás napadne otázka, proč Bůh nezasáhl přímo a jasně. Bůh však zasahuje skrze události a lidi. Josef je člověk, skrze kterého se Bůh stará o počátky dějin vykoupení. On je opravdovým „zázrakem“, kterým Bůh zachraňuje Dítě a jeho matku. Nebe zasahuje a důvěřuje v odvážnou vynalézavost tohoto muže: přišel do Betléma, a když nenašel příbytek, kde by Maria mohla porodit, uklidí a připraví stáj, aby se stala pokud možno útulným místem Božímu Synu, přicházejícímu na svět (srov. Lk 2,6–7). Před hrozbou Heroda, který chce dítě zabít, je Josef opět ve snu varován, aby je bránil. Uprostřed noci zorganizuje útěk do Egypta (srov. Mt 2,13–14).

Při povrchní četbě těchto událostí máme dojem, že svět je vydán napospas silným a mocným. Podstata radostné zvěsti evangelia však spočívá v tom, že navzdory zpupnosti a násilí pozemských vládců Bůh vždycky najde způsob, jak uskutečnit svůj plán spásy. I náš život někdy vypadá, že je vydán zvůli mocných. Evangelium nám ale říká, že to, na čem záleží, dokáže Bůh vždycky zachránit, pokud použijeme odvážnou vynalézavost nazaretského tesaře, který umí proměnit problém v příležitost, maje na prvním místě důvěru v Prozřetelnost.

Zdá-li se někdy, že nám Bůh nepomáhá, neznamená to, že nás opustil, ale že důvěřuje nám a tomu, co dokážeme vymyslet, vynalézt, vyřešit.

¹⁹ Srov. *Enchiridion de fide, spe et caritate*, 3.11: PL 40, 236.

²⁰ Srov. Dt 10,19; Ex 22,20-22; Lk 10,29–37.

Stejnou vynalézavost prokázali přátelé ochrnutého muže, když ho spustili na lehátku otvorem ve stropě, a tak ho dopravili před Ježíše (srov. Lk 5,17–26). Obtíže nezastavily jejich odvahu a umíněnost. Byli přesvědčeni, že tohoto nemocného může Ježíš uzdravit, a „když ho pro zástup lidí neměli kudy pronést, vystoupili na střechu a otvorem ve stropě ho s lehátkem spustili doprostřed před samotného Ježíše. Když viděl jejich víru, řekl: „Člověče, odpouštějí se ti hříchy!“ (v. 19–20). Ježíš uznává vynalézavost víry, s níž se k němu tyto muži snaží dopravit svého nemocného přítele.

Evangelium nepodává informace o tom, jak dlouho Maria a Josef s dítětem zůstali v Egyptě. Zajisté však museli něco jíst, najít bydlení a práci. Není potřeba velké představitosti, aby se v této věci překlenulo mlčení evangelia. Svatá rodina musela řešit konkrétní problémy jako všechny jiné rodiny, jako mnozí naši bratři migranti, kteří i dnes riskují svůj život, donuceni neštěstím a hladem. Myslím si, že v tomto smyslu je svatý Josef opravdu zvláštním patronem všech, kdo musejí opouštět svoji vlast kvůli válkám, nenávisti, pronásledováním a bídě.

Na konci každé události, jejíž protagonistou je Josef, evangelium popisuje, že vstal, vzal s sebou Dítě a jeho matku a učinil, jak mu bylo přikázáno (srov. Mt 1,24; 2,14.21). Ježíš a Maria, jeho Matka, jsou skutečně nejcennějším pokladem naší víry.²¹

Na rovině spásy nelze oddělovat Syna od Matky, od té, která se „ubírala cestou víry a své spojení se synem udržovala věrně až ke kříži.“²²

Vždycky se musíme ptát, zda ze všech sil chráníme Ježíše a Marii, kteří jsou tajemně svěřeni naší zodpovědnosti, naší péči a naší starostlivosti. Syn Všemohoucího přišel na svět s tím, že na sebe vzal obrovskou slabost. Potřebuje Josefovou pomoc, aby měl obranu, péči a výchovu. Bůh tomuto muži důvěřuje, stejně jako Maria, která v Josefovi nachází toho, kdo jí chce nejenom zachránit život, ale kdo o ni a o dítě neustále pečuje. Svatý Josef tedy nemůže nebýt ochráncem církve, protože církev je prodloužením Kristova těla v dějinách a současně v mateřství církve je naznačeno mateřství Mariino.²³ Ochranou církve Josef nadále chrání *dítě a jeho matku* a také my láskou k církvi pokračujeme v lásce k *dítěti a jeho matce*.

Toto dítě bude tím, kdo říká: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali“ (Mt 25,40). Každý potřebný, každý chudý, každý trpící, každý umírající, každý cizinec je tak „dítětem“, které Josef stále chrání. Proto je vyzván jako ochránce ubohých, potřebných, vyděděných, zarmoucených, chudých a umírajících. Církev nemůže nemít ráda především ty poslední, protože Ježíš jim dal přednost a osobně se s nimi ztotožnil. Od Josefa se musíme učit stejné péči a odpovědnosti: milovat dítě a jeho matku, milovat svátosti a dobročinnost; milovat církev a chudé. Každá z těchto skutečností je vždy *dítětem a jeho matkou*.

6. Pracující otec

Další vlastnost, kterou se svatý Josef vždy vyznačoval již od dob první sociální encykliky Lva XIII. *Rerum novarum*, je jeho vztah k práci. Svatý Josef byl tesař, který poctivě pracoval, aby zajistil

²¹ Srov. Kongregace ritů, *Quemadmodum Deus* (8. prosince 1870): ASS 6 (1870–71), 193; Pii IX, *Incllytum Patriarcham* (7. července 1871): l.c., 324–327.

²² Srov. Druhý vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 58.

²³ Srov. *Katechismus katolické církve*; Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2001, č. 963–970.

živobytí své rodině. Od něho se Ježíš naučil hodnotě, důstojnosti i radosti z toho, co znamená jíst chléb – plod vlastní práce.

V této naší době, kdy se ukazuje, že se práce znovu stává naléhavou sociální otázkou, že nezaměstnanost místy dosahuje závratné výše i v zemích, kde byl po desetiletí zřejmý určitý blahobyt, je nezbytné si nově uvědomit a pochopit význam práce, jež dává důstojnost a jejímž vzorným patronem je svatý Josef.

Práce se stává účastí na samotném díle spásy, příležitostí k uspíšení příchodu království, rozvoje vlastního potenciálu a kvalit službou společnosti a pospolitosti. Práce se stává příležitostí nejen k seberealizaci, nýbrž také k realizaci rodiny – základní buňky společnosti. Rodina, které se nedostává práce, je více vystavena těžkostem, napětím, rozkolům, a dokonce zoufalému a zoufajícímu pokušení rozpadu. Jak můžeme mluvit o lidské důstojnosti, aniž bychom se snažili, aby každý měl možnost důstojné obživy?

Pracující člověk, ať už je jeho úlohou cokoli, spolupracuje se samotným Bohem, stává se tak trochu stvořitelem okolního světa. Současná ekonomická, sociální, kulturní a duchovní krize se může stát pro všechny výzvou, abychom znovu objevili hodnotu, důležitost a nezbytnost práce, aby tak byl položen základ novým „normálními podmínkami“, ze kterých nebude nikdo vyloučen. Práce svatého Josefa nám připomíná, že Bůh, který se stal člověkem, práci neopovrhoval. Nedostatek práce, který v posledních letech postihuje mnoho bratří a sester v důsledku pandemie covid-19, nás musí přimět k přehodnocení našich priorit. Prosme naléhavě svatého Josefa dělníka, abychom našli cestu k tomu, aby žádný mladý člověk, žádný dospělý, žádná rodina nebyli bez práce!

7. Stín otce

Polský spisovatel Jan Dobraczyński ve své knize *Stín otce*²⁴ vypráví formou románu život svatého Josefa. Podmanivý obraz stínu definuje postavu sv. Josefa, který je ve vztahu k Ježíši pozemským stínem nebeského Otce. Chrání jej, opatruje a nikdy se od něj nevzdaluje, aby sledoval jeho cestu. Pomysleme na to, co připomíná Mojžíš Izraeli: „V poušti jsi viděl, jak tě Hospodin, tvůj Bůh nesl, jako člověk nosí své dítě, po celou cestu“ (Dt 1,31). Takto žil Josef své otcovství po celý život.²⁵

Otcem se člověk nerodí, nýbrž se jím stává. Nelze se jím stát pouhým přivedením dítěte na svět, nýbrž zodpovědnou péčí o ně. Pokaždé, když na sebe někdo vezme zodpovědnost za život někoho druhého, stává se tak v určitém smyslu jeho otcem.

V současné společnosti to nezřídka vypadá, jako by děti neměly otce. I dnešní církev potřebuje otce. Napomenutí svatého Pavla Korintánům je stále aktuální: „I kdybyste měli na tisíce vychovatelů v křesťanské víře, otců nemáte mnoho“ (1 Kor 4,15). Každý kněz či biskup by měl jako apoštol dodat: „Já jsem se stal vaším otcem v Kristu Ježíši“ (*ibid.*). A Galaťanům říká: „Moje děti, znovu vás bolestně rodím, dokud nenabudete podoby Kristovy“ (Gal 4,19).

Být otcem znamená připravit dítě na život, na realitu. Nikoli je zadržovat a věznit, nikoli vlastnit, nýbrž naučit ho rozhodování, svobodě a hledáním řešení. Možná proto tradice nazývá Josefa

²⁴ Dobraczyński, Jan, *Stín otce*. Paulínky: Praha, 2013.

²⁵ Srov. Jan Pavel II., apoštolská adhortace *Redemptoris custos*, č. 7–8. Česká biskupská konference, 2006.

otcem „nejcudnějším - nejčistším“. Není to jen emotivní přívlastek, nýbrž souhrn postoje, který vyjadřuje opak vlastnění. Cudnost je svoboda od majetnictví ve všech oblastech života. Láska je skutečně láskou tehdy, je-li cudná. Láska, která chce vlastnit, je v posledku vždy nebezpečná: uvězní, dusí a činí nešťastnými. Sám Bůh miluje člověka čistou láskou, dává mu také svobodu pochybit a stavět se na odpor. Logika lásky je vždy logikou svobody, a Josef dovedl milovat mimořádně svobodně. Nikdy nestavěl do středu sebe. Uměl opustit střed a činit středem svého života Marii a Ježíše.

Josefovo štěstí nespočívá v logice sebeobětování, nýbrž sebedarování. V tomto člověku nikdy nezachytíme frustraci, nýbrž důvěru. Jeho setrvání v tichosti neopanovávají nářky, ale projevy konkrétní důvěry. Svět potřebuje otce, odmítá vládce, odmítá toho, kdo chce vlastnit druhého, aby zaplnil svou prázdnotu; odmítá ty, kdo zaměňují autoritu za autoritářství, službu za servilitu, konfrontaci za útisk, dobročinnost za bezcitnou asistenci, sílu za destrukci. Každé skutečné povolání se rodí ze sebedarování, které uzrává přerodem oběti. Také kněžství a zasvěcený život žádá tento typ zralosti. Tam, kde povolání k manželství, celibátu či panenství nedosáhne zralosti sebedarování a zastaví se u pouhé logiky oběti, se namísto znamení krásy a radosti lásky může stát výrazem neštěstí, smutku a frustrace.

Otcovství, které nepodlehne pokušení žít život dětí, otevírá netušené obzory. Každé dítě v sobě vždy nese tajemství, je originálem, který se může ukázat jen s pomocí otce, který respektuje jeho svobodu. Takový otec si je vědom, že jeho výchovatelská činnost jednou skončí a naplní svoje otcovství tehdy, když se stane „zbytečným“, kdy zjistí, že dítě je samostatné a ubírá se životní cestou samostatně. Tehdy se ocitne v situaci Josefa, který vždycky věděl, že ono dítě nebylo jeho, ale bylo mu jednoduše svěřeno do péče. To je v podstatě to, co dává na srozuměnou Ježíš slovy: „Nikomu na zemi nedávejte jméno „otec“, jenom jeden je váš Otec, a ten je v nebesích“ (Mt 23,9).

Pokaždé, když uplatňujeme své otcovství, si musíme připomínat, že nejde o vlastnictví, nýbrž o „znamení“, odkazující k otcovství vyššímu. V jistém smyslu jsme všichni vždy v Josefově situaci, jsme stínem jediného nebeského Otce, který „dává vycházet svému slunci pro zlé i dobré a sesílá déšť spravedlivým i nespravedlivým“ (Mt 5,45), stínem, který jde za Synem.

„Vstaň, vezmi dítě i jeho matku“ (Mt 2,13), říká Bůh svatému Josefovi.

Cílem tohoto apoštolského listu je zintenzivnit lásku k tomuto velkému světcí, která nás povede k tomu, že budeme vzývat jeho přímluvu a napodobovat jeho ctnosti a jeho elán.

Specifickým posláním světců je totiž nejen dělat zázraky a poskytovat milosti, nýbrž přimlouvat se za nás u Boha, jako to dělal Abraham²⁶ a Mojžíš²⁷ a jako to dělá Ježíš „jediný prostředník“ (1 Tim 2,5), který je u Boha Otce naším „přímluvcem“ (1 Jan 2,1), jenž „je stále živ, aby se za nás přimlouval“ (Žid 7,25; srov. Řím 8,34).

²⁶ Srov. Gn 18,23–32.

²⁷ Srov. Ex 17,8–13; 32,30–35.

Svatí pomáhají všem věřícím, kteří „jsou tedy povoláni a zavázáni k svatosti a k úsilí o dokonalost ve svém stavu.“²⁸ Příběhy světců jsou konkrétním důkazem, že evangelium lze žít.

Ježíš řekl: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“ (Mt 11,29). Stejně tak oni jsou příkladem pro život hodný následování. Svatý Pavel vybízí doslova: „Buďte takoví, jakým jsem já!“ (1 Kor 4,16).²⁹ Svatý Josef to říká svým výmluvným ztišením.

Svatý Augustin si při pohledu na příklad tolika světců a světic klade otázku: „To, co dokázali tito lidé, ty nedokážeš?“ A tak dospěl k definitivnímu obrácení, když zvolal: „Pozdě jsem si tě zamiloval, krásu tak dávnou a přece tak novou, pozdě jsem si tě zamiloval!“³⁰ Nezbyvá než vroucně prosit svatého Josefa o tu největší milost: o své obrácení.

Na něj se obracíme svou modlitbou:

*Buď pozdraven, ochránce Vykupitele,
a snoubenče Panny Marie.
Tobě svěřil Bůh svého Syna,
v tebe vložila Maria svou důvěru.
S tebou se Kristus stal člověkem.
Ó svatý Josefe, buď otcem i nám
a ved' nás cestou života.
Vypros nám milost, milosrdenství a odvahu,
a ochraň nás před každým zlem. Amen.*

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 8. prosince 2020, v osmém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK

²⁸ Lumen gentium, č. 42; http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_cs.html.

²⁹ Srov. 1 Kor 11,1; Flp 3,17; 1 Sol 1,6.

³⁰ Srov. Augustin, *Vyznání*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2019, 8, 11, 27: PL 32, 761; 10, 27, 38: PL 32, 795.